
Valer RUS

**CORRESPONDENȚA LUI AUREL MUREȘIANU CU FAMILIA SA
PĂSTRATĂ ÎN ARHIVA MUREȘENILOR
ANII DE ÎNCEPUT: 1864–1877 (I)¹**

Personalitatea lui Aurel Mureșianu (1847–1909) a fost făcută cunoscută opiniei publice românești prin câteva lucrări cu caracter mono-/biografic². Cu toate că perioada pe care ne-am propus să o analizăm este cunoscută în liniile ei importante (perioada studiilor la Blaj, Viena, perioada practicii avocațiale la Viena, colaborarea cu F. Schuselka etc.), tipul de filtru interpretativ la care au fost supuse scrisorile vizate a dus la pierderea din vedere a trăsăturilor de caracter, adică a determinantelor profilului psihologic ale personajului istoric. Prin publicarea integrală a scrisorilor și telegramelor adresate de tânărul brașovean familiei sale (părinți, unchi), considerăm că punem bazele reconstituirii cât mai veridice a celui care a fost Aurel Mureșianu.

Documentele supuse cercetării se ordonează cronologic astfel:

¹ Din rațiuni editoriale vom da publicității doar primele 20 de scrisori.

² Din bibliografia dedicată lui Aurel Mureșianu amintim doar câteva titluri: Valeriu Braniște, *Amintiri din închisoare*, București, 1972, p. 317–320; Ion Breazu, *Literatura Transilvaniei*, Sibiu, 1944, p. 125–134; Augustin Bunea, *Dr. Aurel Mureșianu*, Brașov, 1909; Sanda-Maria Buta, *Dr. Aurel Mureșianu și mișcarea memorandistă*, Brașov, 2000; Ioan Georgescu, *Aurel Mureșianu*, București, 1938; Emil Micu, *Aurel Mureșianu și Memorandul. Contribuțiuni la istoricul Memorandului*, Brașov, 1942; Iosif Pervain, *Din polemica lui I. Slavici cu Aurel Mureșianu și G. Bariț*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai”, seria Phil., 1963, p. 93–102.

1. 1864, 23 octombrie – Blaj, către un văr, 6603
2. 1866, 29 aprilie – Viena, către tată, 4178
3. 1866, 5 iunie – Viena, către tată, incomplet, 4208
4. 1866, 21 iulie – Viena, către tată, 4179
5. 1866, 23 decembrie – Viena, către mamă, 4180
6. 1867, ianuarie – Viena, către tată, 4181
7. 1867, 6 februarie – Viena, către mamă, 4183
8. 1867, 18/6 (sic) august – Brunn, către mamă, 4256
9. 1867, 10 august – Brunn, către tată, 4182
10. 1867, 2 octombrie – Brunn, către mamă, 4257
11. 1868, 11 martie – Viena, către mamă, 4258
12. 1869, martie – Viena, telegramă, către tată, 4207
13. 1870, 1 decembrie – Viena, telegramă către unchiul Costi, 4184
14. 1870, 3 decembrie – Viena, telegramă către unchiul Costi, 4185
15. 1870, 6 decembrie – Viena, către tată, 4186
16. 1870, 6 decembrie – Viena, către unchiul Costi, 4270
17. 1870, 7 decembrie – Viena, către tată, 4187
18. 1870, 9 decembrie – Viena, către mamă, 4259
19. 1870, 28; 30 și 31 decembrie – Viena, către tată, 4189
20. 1871, 14 februarie – Viena, către tată, 4188
21. 1871, 25 martie – Viena, către tată, 4190
22. 1871, 11 aprilie – Viena, către mamă, 4260
23. 1872, 20 iunie – Viena, către tată, 4191
24. 1872, 22 iulie – Viena, către tată, 4192
25. 1872, 10 august – Viena, către tată, 4193
26. 1872, 8 decembrie – Viena, către tată, 4194
27. 1873, 7 aprilie – București, către unchiul Costi, 4269
28. 1873, 5 iulie – Viena, către tată, 4195
29. 1873, 29 decembrie – Viena, către tată, 4196
30. 1873, 31 decembrie – Viena, către tată, 4197
31. 1874, Vinerea Mare – Viena, către mamă, 4261
32. 1874, 10 aprilie – Viena, către bunic, 4271
33. 1875, 5 ianuarie – Viena, către mamă, 4262
34. 1875, 2 aprilie – Viena, către tată, 4263
35. 1875, 30 mai – Viena, către mamă, 4198
36. 1875, 16 octombrie – Viena, către tată, 4199
37. 1875, 30 octombrie – Viena, către tată, 4200
38. 1875, 8 noiembrie – Viena, către tată, 4201
39. 1876, 16/28 mai – București, către mamă, 4264
40. 1876, 30 noiembrie – Viena, către tată, 4202
41. 1876, 2 decembrie – Viena, către mamă, 4265
42. 1876, 15 decembrie – Viena, către tată, 4203
43. 1876, 20 decembrie – Viena, către tată, 4202

44. 1877, 25 ianuarie – Viena, către tată, 4205
45. 1877, 31 ianuarie – Gries, către mamă, 4266
46. 1877, 14 februarie – Gries bei Bogen, către tată, 4268
47. 1877, 28 martie – Gries, către părinți, 4267

Din: Blaj – 1, Viena – 35 scrisori, Viena – 3 telegrame, Brunn – 3, București – 2, Gries – 3.
Destinatar: tatăl – 27, mama – 13, ambii părinți – 1, unchiul Costi – 4, vărul din Blaj – 1, bunicul – 1.
Total: 47 documente³.

Printre concluziile care se evidențiază în urma studiului documentelor se impun atenției câteva. Corespondența, întinsă pe perioada a 13 ani, indică o medie de 4–5 scrisori pe an. Ca frecvență a destinatarului se remarcă majoritar tatăl, cu 27 de scrisori, urmat de mamă, cu 13. Această distribuție este una naturală, indicând un respect filial corespunzător sacrificiilor făcute de tată, Iacob Mureșianu (1812–1887), de a-și întreține fiul la studii în străinătate. Dragostea purtată mamei este evidentă în grija avută de fiu de a-i adresa scrisori exclusiv, deși este limpede că și scrisorile adresate tatălui sunt citite de aceasta (Sevastia Mureșianu, n. Nicolau). Interesant este și modul în care tânărul Aurel își onorează unchiul (Costi Nicolau) și bunicul, contribuabili la asigurarea traiului său decent.

Între evenimentele mai importante care punctuează această corespondență amintim: prima scrisoare a lui Aurel Mureșianu din Arhiva Mureșenilor datând din anul 1864; descrierea momentelor de panică din Viena, în timpul războiului austro-prusac, din anul 1866; sentimentele încercate de români la aflarea semnării pactului dualist din anul 1867, oscilând între mobilizare la luptă împotriva noii situații și disperare pentru lipsa de perspective a cauzei naționale; crahul financiar al fratelui Iancu Mureșianu (1841–?) din anul 1870, cifrat la circa 50.000 de florini, dezastru în care a fost implicată și familia rămasă la Brașov, mai ales datorită dispariției sumei de 2000 de florini aparținând organizației studenților români de la Viena; primul contact al lui Aurel Mureșianu cu capitala României, București, petrecut în anul 1873; lupta între sentimentul datoriei și opțiunea personală de viață, petrecută în anul 1877, când familia i-a solicitat să renunțe la cariera juridică din Viena și să preia afacerile familiei, inclusiv (sau mai ales) editarea „Gazetei Transilvaniei”; descrieri de-a dreptul lirice, provocate de momentele petrecute în scurtele concedii sau vacanțe în Austria (scrisorile de la Brunn și Gries bei Bogen) ș.a.

Normele de publicare pe care le-am adoptat prevăd transcrierea textului original, fără adaptare la limbajul contemporan (pentru a păstra savoarea limbii secolului al XIX-lea); transcrierile vor fi precedate de scurte rezumate; traducerile din limbile folosite în corespondență (germană, latină, maghiară) vor fi făcute la subsolul paginii.

În încheiere ne exprimăm speranța ca editarea acestei corespondențe să folosească la realizarea unei mari monografii dedicate personalității lui Aurel Mureșianu, lucrare de anvergură, pe măsura celui care condus peste 30 de ani „Gazeta Transilvaniei“.

* * *

1.

³ Menționăm că documentele care, în original, erau în limba germană au fost transcrise și traduse de domnul Gernot Nussbächer, căruiua îi mulțumim și pe această cale pentru amabilitatea cu care ne-a ajutat.

Scrisoare adresată vărului George, fiul lui Andrei Mureșanu. Descrie momentul ajungerii la Blaj, începutul studiilor liceale. Despre o vizită la Alba-Iulia.

Blasiu în 23 Oct. c. n. 1864.

Stimate Vere!

Nu știu ce vei fi cugetatu că mai de dou luni decându sumu în Blasiu nu ți amu scrisu neceodată. Deaba înse numai la finea lui Septembre ne poturamu muta și noi în quartirulu nostru care se află după cum vei fi auzitu, în Seminaru sau mai bine zisu, în Seminaru sau mai bine în Gymnasiu în o chilia calugarească! De aici apoi ponă acum nu mau iertatu împregiurările de a scrie, decâtu numai lalamen. Căraușiuulu cu care am venitu dela Sibiiu ne a lăsatu în Șeica și de acolo am trebuitu se ne luamu altulu, pe care lam și gășitu îndată cu unu Lasu cu 4 cai, ca vai de ei și cu unu caru cu bracinariu am pusu feru în elu și abia am venitu în opidulu acesta românu.

Dnu Canonicu Mihály ne a invitatu la sine ponă vom căpăta vreunu quartiru la care am și șiezutu mai dou septameni.

Atâta numai îmi pare bine că am potutu dobândi unu quartiru în care se potu urma studiiloru mele în pace și în linisce calugareasca! În zilele aceste amu fostu în Baligradu alias Alba Julia unde am petrecutu mai dou zile întregi. Neamu întâlnitu cu Nichita Ignatu și cu Margineanu la Sânta Peteróia cum îi zicu hotelului aceluia vestitu de acolo. Ignatu te salută mau întrebatu ia ce mai faci? Cum te mai afli? Eamu spusu că fórte bine și credu, că nu mei fi înșielatu.

Să erți, căci trebuie se grăbescu și poștea pleacă peste 1/4 ora.

Apropos. Îmi scrie bătrânu că mi-a trâmisu prein Dta unu pachetu, te rogu selu dai cuiua se mi lu aducă.

Noutăți pe aici, nu sunt.

Eri. La a sositu adi demaneatia. Mane și poimane sfinți la popi.

Amu creditu că în fine ți-ai „...“⁴ altu feliu și vrei se te însori!

Eu me bucuru șiți dorescu una, care întru adeveru se împlinescă datoria și destinulu unei femei adică seți îndulcească vieația și seți noiuredie necadiurile! Asemeanea și lu D. Flurianu (Fluvianu?) care încă nu vrea se remana îndărăptu.

Salutându pe toți românii adeverați dein Sabiiu și pe Dta ca unu de aceia sărutându-te remanu alu Dtale iubitoriu și stimatoriu

Aureliu

Arhiva Mureșenilor, Doc. 6.603, dos. 600, 4 file, original.

2.

⁴ Indescifrabil.

Despre greutatea studiilor care îl preocupă într-atât încât nu are timp de corespondență.

Viena 29 Aprilie c.n. 1866

Scumpulu Meu Părinte!

Am tăcutu și póte am tăcutu prea multu! Dar sum în buna speranția, că mei vei scusa. Causa principala a fostu studiulu, care m-a ocupatu. Și unu studia de vieația înainte mea nu este „flóre de măru“, ci este o putere dieéască, pre care numai prin tária o poți desvolta, căci tária este condițiunea fundamentală a puterii, ea decă o întrebuițiedi devine putere.

La întrebarea ce mi-o faci, că „cum merge cu studiulu?“ sum în pusețiune ați respunde cu aclusulu așteptatu. Iancu a plecatu în puține dile va fi în mediuloculu Dvostră, io nu voiu poté fi atātu de fericitu – da ca acéstă hârtiuția se vorbească în loculu meu. La celelalte întrebări voiu respunde câtu de curundu, căci pre lengă o datorie capitală nu este onorificu a uita și de altele póte într-o privinția totu atātu de însemnate!

Serutu mâna iubite Tată, fiți fericiți fiți sănătoși, fiți mulțiumiți și nu uitați de alu Dvostră prea plecatu Aureliu.

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.178, dos. 592, original, 1 filă.⁵

3.

Scrioare incompletă. Prima epistolă trimisă din perioada studiilor la Viena, în care se fac referiri la Principele Carol al României.

Viena, 5 iunie, 1866

Iubitul meu Tată!

Nota Dvoastră din 18 Maiu c. n. an. Dnului 1866 în care trăim, scrisă de cel din urmă și subsemnată de mama am primit-o cu plăcere. Deși urăsc stilul diplomatic în corespondențele private ca Napoleon din 15 totuși nu am putut ca să nu rād bine și gras văzând și cetind acea hârtie, care poartă dedesupt moaștele mării. Ar fi poate la rândul meu ca să răspund și eu cu o asemenea notă, însă voiu să-mi păstrez din timp. Numai atâta țin de bine a Vă aminti că epitetul de bătaios și aventurier deocamdată nu-l pot primi, deși astăzi rolul Românilor cu principele lor cu tot⁶ se zice a fi aventurios. La urmă nu ar fi rău când respectivul secretar ar căpăta ordin de a se convoca la ceea ce se cuvine când se compune o asemenea patentă – cel puțin o hârtie mai bună și nu pe 1/2 coală tot, că nici

⁵ Documentul are și sigiliu, făcând parte din colecția „Sigilii“, poziția 190.

⁶ „Tânărul principe Carol, ales prin plebiscitul de la zece Maiu 1866 pe tronul României: Austria care era în ajunul războiului ei cu Prusia a fost împotriva așezării pe tronul României a unui principe susținut de Bismarck. De aici calificativul de aventură, dat acestui fapt de către lumea politică austriacă. La trecerea în ascuns a principelui Carol prin Viena, Aurel Mureșianu avu prilej a-l cunoaște și a-l saluta în numele tinerimei române, principele fiind însoțit și de bărbatul de stat al României Vasile Boerescu, vechiu colaborator al Gazetei Transilvaniei, căruia tatăl lui Aurel Mureșianu îi înlesnise printr-un împrumut studiul în străinătate (Boerescu îl îmbrățișă foarte emoționat în modul cel mai cordial)“. Notă a celui care a transcris fragmentul din scrisoarea originală, fiul lui Aurel Mureșianu, Aurel A. Mureșianu (1889–1950), istoric și publicist brașovean.

acele rânduri rău scrise și greșite să nu le pot ceti. N. B. (nota bene) eram ocupat cu niște scrieri la primirea numitei note. Dacii e vorba de 2 (...⁷)

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.208, dos. 592, 1 filă, original (?)

4.

Chestiuni financiare. Despre vizita lui Deák Ferenc la Viena, pregătiri pentru realizarea acordului dualist. Se plânge de absența unui lider român pe măsura celor maghiari. Despre imaginea nefavorabilă a românilor în opinia publică internațională. Despre situația din Viena în timpul războiului austro-prusac. Situația este agitată. Despre riscul încorporării sale în armată, risc puțin probabil datorită situației școlare și a vârstei lui Aurel Mureșianu. Despre situația școlară și despre relatări pentru „Gazeta Transilvaniei“.

Wiena 21 Iuliu 1866

Iubitulu Meu Tata!

Tocma în momentul acesta (1 ora) priimescu depeșia ce mio ai trâmăsiu. 50 de ore întregi ia trebuitu pana a ajunsu în manile mele precandu 5 minute iar fi fostu destulu. Se vede catu de tare suntu ocupate droturile de corespondentie și cu deosebire din partea regimului. Se asecură că Deák a fostu în dilele aceste eri, alaltaeri la Viena, a avutu audienti și nu se va întorce fără rezultatu ôreșicare. Ei bine! Póte Ungurii se capete tóte, multe décă nu chiar tóte. Ce facu romanii? Unde este barbatulu loru în giurulu căruia se se grupeze și care se represinte voinția loru cumu o face Deák pentru Unguri. Óre sangele romaniloru ce curge șiróie póte mai multu ca celu unghuru în resboie – se curge în zadaru?! Aceste suntu întrebările ce unu patriotu adeveratu, unu romanu se întrebe semenii sei – trebuie se și le ponă. Spitalurile Vienei suntu pline de răniți romani și de alte naționalități, ei suferu greu, cei de acasă suferă și mai greu și ce se întâmplă cu aceste suferinție se nu fie în [za]daru?

Este că oamenii se ocupă cu istoria lui Cola Rienzi și cu declarări că nu vor se scie de fondulu Șincaianu s.c.l. cându întrebarea cea mai ardietőre de vieția – este de a se rezolva?! Me oprescu nu voi se mai continuezu – nu sciu décă lecsiconului din Tiéră séu celu de aici trebuie mai înainte compusu – cred că sa făcutu priectu de cătră D - G. B. ca să se publice articoli în foi străine s.c.l. în favoarea romaniloru – ei bine ce se află străinii? Că romanii suntu ticăloși, împrăsciați în trupu și idei, sau neci unu corpu centrale, neci măcar fóia din Brașiovu centrala fuse tienută – cum era mai multu încă înainte de a se face acelu fondu Sinc.[aianu] nefericitu?! Póte că acei mari romani ascépta ca streinii sei scótă din glodu precându ei rătăcescu fără păstoriu ca oile lui Dziu?! Déca nu se conosci ei, décă ei nu se îndreaptă unii pe alții décă foile loru nu suntu susuțienute, ca să le póta fi de adeveratu îndreptariu – atunci Dziu scie, cine s-a îndura astăzi pentru denșii, cându tótă lumea are dreptulu a face cu necazurile ei însăși și n-are cându a se ocupa cu altele a altora!!! Nu sciu cum potu vorbi unii ómeni așa și cum de mai cutează cu reutatea și lașitatea loru se o acopere cu dechiarări că nu vor și nu a voitu se scie neciodată de una și de alta!!!

⁷ Aici se sfârșește transcrierea documentului original, care se încheia la cuvintele: „să nu le poată ceti“.

Așia înaintamu așia ne ajutamu unii pre alții șin adevuru, cei mai bunu lucru ca se nu voiesci a sci de nemicu se fi neutralu neci albu neci roșiu, cosmopolitu, naționalistu pentru burtă și punga și pôte fi gloria și basta?!!

Io am scrisu mamei că nu este periclu, decât vei vedé că se apropia me voiu orienta. Dar nu credu, io credu multu că încă dilele aceste vor aduce armistare și pace cu tôte că nu se vede nemicu bunu în pregătirile ce se facu, tocma acum cetescu că unu repaosu de arme (Waffenruhe) s-a primitu de către Austria și Prusia pre 5 zile, cari se se finească Martia venitóre. Și decât nu se face pace apoi resboiulu nu pôte se țienă multu, Viena cetate deschisă liberă, locuitorii suntu prin urmare senti. Io cugetu că aci suntu mai multu scutitu ca chiar acasă. De se vor împăca cu Ungurii aceștia vor escrie recrutări grósnice și cine scie decât ași scăpa din mânilé sașiloru și a loru. Aci deacă Viena va fi izolată la o órecare ocupațiune din partea inemiculu – nemenea nu ne mai pôte bântui. Am cunoscuți, locuiescu într-unu locu bunu – me sciu păzi, nu mi se pôte întempla nemicu. Aci recutare nu se face căci le frică de revoluțiune – în locu de recrute regulate a luatú voluntari. Apoi și de ar fi io totu nu ași veni la rându aci. Apoi suntu născutu în 1847. Te rogu trămitemu îndată pe poșta „Legitimationsschein“ alu meu se finesce cu 2 Augustu. Preste tôte mai vine și aceea: Decă am ocasiune se vedu ceva ce nu mai potú vede pôte în tótá vieația mea, de ce se nu-o întrebuițiez cu atātu mai multu cu câtú nu este periculu?!

Decă Dta însă pôte te afli însărcinatu – voiesci se te recolezi și voiesci se me aibi acasă pre unu timpu – io sum gata a lăsa tôte și a urma voinției Dtale – căci preste tôte amórea părintească me însuflețiește! Ei bine aci ți-am scrisu motivele ce me rețienú, și încă arātu: Colloquiú nu am potutu pone la finea prelegeriloru căci numai 3 dile a fostu terminalu în care a potutu ceneva depune – căci esamenele de statu s-au începutu fôrte de vreme în anulu acesta, prin urmare mai toți amú remasu se colloquemu la începutulu anulú venitoriu după cumu nea provocatu și profesorii respectivi. Io dar acumú numai frequentationis testimonium ți potú trămite, și acela nu lu potú până luni espedá decât nu cumva de locu, căci mai tôte cancelariile suntú închise nu sciu decât Decanatulú nostru va mai deschide.

Credu că nu este așia necesariú, dar totu me voiu strădui alu speda, apoi Dta ai testimoniu din Sem. I. Colloquiú acela are valóre pentru două, căci obiectulu se propuse în 8 óre pre septămână. Indexulu lu amú suscrisu de toți profesorii însă acela nu ți lu potú trămite.

Ași voi și din causa esameneloru se remanu aci se studiesu, aceste suntú motivele ce me țienú. Decă doresci pôte în mine vreunu ajutoriu, io sum gata se ți urmezu voinției, însă și de voi rămânea credu că de aci voiu avé destulá materia spre ați scrie; ne aflamu în cartierulu generalu!

Te rogu scriemi îndată – seu decât urgează telegraféză. Fi încredințiatu în “Gehutsamkeit” alu fiulu Dtale iubite Părinte și nu uita neci unu momentu alu ferici cu iubirea și atențiunea ce nu încetează a i-o dovedi. Dtale celu mai ascultătoriu și stimatoriu

Aureliu

Am materialu – mâne espedezu vreo două epistole pentru Gazeta. Se vorbesce prin Viena astádi că regele Prusiei ar fi moritu de cholera – ceea ce mi se pare că este o mare minciună, că se dice Gâsce!! Adio iubite Părinte fii sănătosu și fericitu.

Alu Dtale Aurel

M-am grăbitu pleacă drumulu de séră!

Pucine parale nar strica în orice casu!?

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.179, dos. 592, trei file, original.

5.

Scrisoare melancolică despre îndepărtarea de cei dragi, mai ales de mamă. Urări de sărbătorile Crăciunului.

(23/12 66)⁸

Scumpa mea Mamă!

Nu se poate, ca se nu-ți mai scriu odată în anulu acesta. Mi-așiu fi doritu o oră fericită, în care se te potu îmbrățișia, însă acea oră se pare, că este încă departe. Ori-cătu vei âmbra și ori-cătu vei cerca, aevertata mulțumire, adevertata iubire numai la sînulu mamei o poți afla! La sînulu care tea crescutu și tea iubitul – numai acolo afli refugiu, numai acolo mângâiere. Ferice de acela, care cându căuta acea mângâiere o găsește – căci i se deschide și noua lume, cărei surîde ca floricelele primaverii și lu drăgostește, și lu lăgână, și-a căreia suflare este pacea. Celu ce se desparte de acea lume frumósă și nevinovată și se aruncă în torentele vieții nezuindu după o gloria deșiertă – pace nu mai vede, o lume nouă lu încungiura, dar ea este rece și străină, fructele ei sunt necazuri și suferinție lupte înfricoșate, îmbrățișierea ei este mórtea.

Décă ai scăpatu de acele lupte, de acea îmbrățișare – scăparea a fostu numai momentană, căci de te întorci iar la lăgânulu copilăriei tale se te arunci în brațiile iubiților tei, nu afli decâtu foi vestejite urmele unui timpu trecutu și fericitu și tăcerea mormentului, care pentru celu remasu în vieția este îngrozitorea pace a singurătății și părăsirei.

„Numai atunci poți se prețiuiesci valórea apei, cându nu-o mai ai“. Fericirea de-a avé o mamă, care te iubește unu tată, care te ocrotește, este cea mai frumósă fericire pre pămentu și până cându o posezi nu poți destulu prețiu. Eară cându odată prăpăditu de ostenélă și de sete te vei întórce la isvorulu din care poți suga noua potere și vieția – dea Ddieu ca selu afli curgendu totu așia de limpede și plăcutu ca odinióră.

Ca Ddieu se dea acésta, ca se numi răpească acelu isvoru alu vieții și mângâierei, îi adresezu rogările mele fierbinți!

Serbătorile Nascerei Domnului anunția ómeniloru mântuirea c-ei așteaptă; bucuria acestora se înnalția în rogațiunile loru, cătră părintele părinților, *cari ceru*⁹ binecuventarea celui ce sa născutu pentru ușurarea suferințieloru *loru*¹⁰.

Dea Ddieu, iubita mamă și tată că nu numai acuma dar de multe ori se mai simțiți acea bucuria, ca nu numai în anulu acesta ce vine dar încă mulți ani se vedeți sănătoși și voioși, perdiendu-se în noianulu trecutului, se trăiți iubiți părinți se vedeți încă multu bine și se ve bucurați de fii fiiloru Dvóstră, se trăiți și atunci cându vreodată, rănitu în lupta vieții voiu alerga în brațiile

⁸ Notă făcută cu creionul, ulterior originalului.

⁹ Taiat cu o linie și scris cu creionul deasupra *cerendu*.

¹⁰ Idem, cu creionul este scris *ominesci*.

Dvóstră spre a afla acolo mângâierea cea adevărată spre a recăpeta noua poteri pentru noua lupte, căci binecuvântarea lui Dumnezeu!

Se me audă Atotputințele!
Alu Dvóstră pentru totdeauna Aureliu

Viena 23 Dec. 1866

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.180, dos. 592, original, 3 file.

6.

Despre vizita lui Ioan Rațiu la Viena. Agitația opiniei publice în preajma realizării acordului dualist austro-ungar. Convorbire cu Rațiu. Chestiunea conducerii laice a națiunii române din Transilvania, ca urmare a proastei gestionări a situației politice de către conducătorii religioși.

Viena Ianuarie 1867¹¹

Iubite Tată!

Sum în pusețiune de ați descoperi unele și altele despre cari în parte vei fi pôte instruat și din alte părți.

În săptămâna trecută a sosit Dr. Rațiu aci la Viena. Luni în 31 Dec. a anului 1866 la 10 ore înainte de ameadia a avut audiența privată la împăratului, a fost primitu alu doilea îndată după audirea unui oficeru înaltu din armată. Împăratulu ar fi primitu cu mare surprindere numeroșele subscrieri, la vreo 2 mii între cari 2 Vlădici ect – nesmintitu că informațiunile Ministr. Poliției și de statu și Cancel. Aulicu nu vor fi fostu identice cu cererile și părerile acelor numeroși inteligenți reprezentanți ai opiniei publice curatu naționale. D. Deák țiene multu pe opiniunea publică a consângeniloru sei și acea opiniune este singurul motoru a cererilor sale, pre care pôte omului privatu în Deak totuși le țiene de prea mari, prea încordate.

Tel Rom. nu cutéză a se basa pre și a invoca prea multu opiniunea publică, simțiulu poporului – elu vorbesce de nesce fapte complinite ale P. mitrop. – misterioșe și misteriu este umbra absolutistică și despotică facia cu unu poporu curatu în consciința sa națională pătrunsă de santienia dreptului seu. A lăsa pre cineva se dómă se fia în nesciința precandu coperișiu casei sale a prinsu focu este unu mare păcatu, este trădare. Apoi decă faptele complinite sunt acele două adrese publicate, episto Par. Metr. ect decă sunt denunțările și împiedecările infernale ce se facu buneloru porniri atunci tremure acela căruia-i place a se numi Sfinta Par. De blăstămulu faptei rele de judecata opiniei publice nepătate.

Fuseiu la D. Rațiu mai de multe ori și-mi spuse că este mulțumitu de convorbirea ce a avut cu Monarchulu – speréză întrunu resultatu dar acela este încă forte departe.

Totulu deocamdată depinde dela portarea națiunei dela Unirea și propășirea elementeloru ei. Asta este o vechia istoria. Fapta complinita a fostu în 1848 juremântulu depre Câmpulu Libertății – și fapta complinită va fi ori-ce mișcare, orice cerere bazată pre voinița unui poporu întregu pre tăria consciinței de dreptu a acelu poporu dinaintea căroru fapte trebuie se piéră ca fumulu încercările

¹¹ Notă făcută cu creionul, posibil ulterior scrierii originale.

machiavelistice ale unora instrumente absolutistice, ale unora vagabonzi plătiți și cumpărați. Hierarchia besericescă astăzi numai poate conduce pe unu poporu, care deși încă pucinu înaintatu totuși a profesatu încă de sute de ani toleranția relegiósă. Astăzi numai unu poporu prostu poate fi dusu de nasu de către Vlădiculu seu. Salută prin urmare de cea mai mare dovadă de înaintarea noastră, emanciparea de sub mantaua cea roșia. O nefericita ideia a congresului din 61 a fostu că a denumitu la acelu comitetu permanentu doi presiedinti din cari unulu trage pre apusu celalaltu pre resaritu, unulu este natiunalu, celalaltu sluga plecată a regimului și mai scie D-zeu ce. Poate că pre lângă majoritatea globanilor a trebuitu ca congresulu se facă asemenea.

Cine este de vină însă că s-a întâmplatu așa? Slăbițiunea și velleitatea partei contrarie. Acésta decât voia și era destulu de energica, poate că întotdeauna se aibă majoritatea pre partea sa. Unulu este prea tare, celalaltu prea slabu, unde se poate apoi ca aceștia doi se țienă balanța séu poate se să fi contopească în conducerea națională, cându ei totodată erau și apa și focu. Apoi ce a lucratu acelu Comitetu permanentu decât mai tótă nația căsca gura cându ii vorbesci deuna asemenea Comitetu, carele ar esista!?

Cei mai mulți nici nu scia, decât vreodată a esistatu vreunu asemenea Comitetu? Ce se me mai decât însuși I. R. me întrebă pe mine care sciu mai pucinu decâtu Dlui, câți membri numeră acelu Comitetu. Ei bine câți vor fi, suntu ei de aceea aleși, ca să fia gata la porunca celuia seu celuia presiedinte? Este presiedintele vodă absolutu și ceilalți consilierii sei ascultători? Și decât este așa, cându s-a mai vediutu vreodată doi domni egalu îndreptățiți cu totu acelașiu consiliu în totu acelașiu cercu? Cându unulu este constituționalu, celălaltu este absolutu – pre care se lu urmezi. Denumirea acelu Comitetu nu a potutu să fie seriósă, nu – ci o simplă comedia națională de cari se jocă adeseori, și care a jocat-o și Congresulu.

Căci la din contra unu asemenea Congresu ar trebui băgatu cu Dirk/Ruck în balamucu.

Capulu celu mai secu tebuia se posedă atâta combinațiune, încātu se védă imposibilitatea vieției și sustărei unui Comitetu asemenea organisatu, necum unu juristu care se poate lăsa numai pre ce este, iar neciodată pre ce poate se fia.

Cându îi dai cuiva unu dreptu în mâna, nu te poți basa pre omenia lui, ci trebuie se sci cui și pentru ce lu dai! Io nu voiu se acusu Congresulu de nesciitoriu – elu trebuia se și cunósă ómenii – însă decât a fostu așa de cum de totușiu a comisú așa o neghiobia?

Tactica – écă ce lipsesce Romaniloru și a lipsitu și Congresului. Combinațiunea juridică care nu poate merge numai câtu țiene rasulu, prevederea politica, ca să zicu așa – care este rezultatulu conchiederii din trecutu spre venitoriu, din ceia ce s-a întâmplatu și se întâmplă pre ceia ce se poate întâmpla!

Fiecare momentu în vieația unui statu ca și în ceia a unei națiuni trebuie [să] fia medioloculu între trecutulu și venitoriulu ei. A cunósce bine trecutulu, a considera cele presente și a conchide așa spre venitoriu écă arta buneii guvernări, conduceri. Acésta lipsesce Romaniloru, paci la din contra ci nu poate se se aleagă unu presiedinte selu împuternicéscă sponte sua unu presiedinte nou a căruia trecutu politicu și istoricu-naționalu condamna orice pasu făcutu în favórea influinției sale, la conducerea națională. Acelu mare și puternicu voivodu popescu.

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.181, doc. 592, original, 5 file.

7.

Referiri la chestiunea situației militare a lui Aurel Mureșianu, în continuare student, deci scutit de obligații. Despre o nouă legislație în ceea ce privește încorporarea studenților, motiv de îngrijorare pentru familie. Refuză să fie carne de tun în armata austriacă, preferând să plătească scutirea de această obligație. Despre studii. Bârfe din viața teatrului vienez (scandaluri cu actrițe la modă).

Viena 6 Febr. 1867

Scumpa Mamă și cinstită Sócră mare!

Am primitu cu mare plăcere scrisóre Dtale și a Tati și m-am bucuratu aflându că sunteți sănătoși cu toții și ve ocupați de unu evenimentu familiaru atātu de îmbucurătoriu. Dé Ceriulu ca bucuria acésta de repetite ori se-o simțiți dreptu resplată a osteneleloru Dvóstră!

Credu, că ești îngrijiată pentru mine decându a eșitu legea cea nouă de recrutare, ei bine află părerea mea despre acéstă lege. Mai întâiu ea (legea) nu trebuie se te neodihnescă de locu, căci după cum stau lucrurile ea cu greu va póte intra în pracsă și activitate, mai înainte de ce va fi primită de către parlamentele (dietele) respective. Mandatarii poporului nu vor lăsa ca se fia periclitată pușețiunea inteligenței, aici câtu de puțin. Deși vom trebui cu toții neapăratu se ne esercitamu în manuearea armelor și se facemu parte din așia numita reserva, în Romania garda națiunală, în Prusia „Landwehr“, totușiu serviciulu nostru va trebui se fia ușuratu tare în pace, și în resboiu vor trebui ca în folosulu statului se ne cruție, câtu se póte de multu întrebunțindune ca garnisóne și reserve. Avantgarda vor fi militarii stătători, celu puțin așia se cade. Prusii totu așia au făcutu. Deși Landwehr-ulu a fostu acela care a decisu resboiulu a câștigat învingerea, totușiu elu mai în urma a venitu la rondu și nici nu a avutu pierderi așia mari ca regimentele regulate. Studinții prusieni intră de voie liberă în oștire, servescu unu anu în care regimentu voiescu, și mai cu sémă în garnisónele orașieloru în care studieză și după anulu acela sunt scăpați și intră în reserva.

Așiadar totodată sunt soldați și studenți, fiindule iertatu s.e. decă studieză în Berlin se între în Garnisóna din Berlin. Mandatarii din Reichsrath s.c.l. nu vor puté face legi mai stricte pentru studenții austrieci decátu esistă pentru cei prusieni. Apoi ce scimu noi mâne, poimâne sub cine mai suntemu și ce lege vom avé – prin urmare „Nu dați neamțiului nici unu gologanu!“ . Era o mare gugumania din partea Dvóstră decă me plăteați. 1000 de fl. sunt bune parale și noi le putemu folosi tocma așia de bine ca și ceia, căroru ar fi sei damu. Regimului ia trebuitu parale și a și scosu – milióne prin legea acésta. Sa păcălitu mulți și de frica a plătitu și copii de câte 2-3 ani. Deocamdată Austria nu-și póte arma popórele și oștire de unu milionu și 1/2 earăși numai póte țiene, căci n-are cu ce. Trebuie se mulțimească națiunile și numai atunci legea aceea póte intra în adevărată activitate. Decă avem drepturi și libertăți bucurosu facemu noi servițiulu acela anualu de 5 septemâni. Astădi, cându lumea este plină de lotrii, cari și severșescu mișieliele pre fația ești mai siguru cu arma în mână. Apoi mai suntu destule mediulóce de ași feri pielé de tăiișiu, și decă cu tóte astea ar încerca a ne duce vreodată în resboiu ce lucru? Unde mergu toți, de ce se nu mergemu și noi și decă sentorcu cei mai mulți cu pelea întreagă înderātu, de ce se nu fimu și noi între ei, bunu e Dzeu și glonțiulu trece prin pălăria. Se nu ne închipuimu totu cei mai reu căci atunci nu amu poté păși nici unu pașiu din casa de frica că fórtle lesne potemu se ne împiedecamu și se ne frângemu gâtulu pe trepte s. c. l. apoi cum dicu, cu legea aceea deocamdată nui nimicu și ce știmu ce mai aducu timpurile prin urmare nu trebuie se-ți

faci gânduri rele despre viitoriu, ci se fi în credința bună, că Ddieu nu lasă pre nimeni în tină decât elu are curagiu se sară pre uscatu pre nemția: *Gott*

Ei bine, va dice cineva, de ce se te faci *Kanonenfutter*¹² la neamțiu? Da de ce sei dau io 1000 fl și apoi totuse me ia preste unu anu, doi? Nui mai bine că scapu cu 1000 fl în buzunariu, séu că me ia totu cu o miia de fl în portofoliu? Eacă în scurtu părerea mea.

De azi încolo nu vomu mai servi neamțiuului, ci patriei și respboiu nu se va mai poté face fără voinția noastră a tuturor și decât noi voimu se ne batemu pentru învingerea cauzei noastre comune séu pentru apărarea comună atunci bucurosu va lua fiecare *Zundadalulu*¹³ din cuiu și va cerca decâteori póte pușica cu elu într-o minută. Apoi decât are omulu capu și norocu póte seși afle înaintarea și loculu tocma șin oștire. Încă-odată dar, nici celu mai micu gându reu se nulu ai pentru cele ce au se vină, ci fi încredințată că Ddieulu mameloru veghiază asupra fiiloru lor.

Am spusu lui Costi se cerce despre cele, ce ai voitu se afli dela densulu. Aci alături o hârtia dela „Argintariulu“ pre care sunt însemnate prețurile. Greutatea argintăriei este de mijlocu. Costi și serută mânilé; ia părutu bine ca țiai adusu aminte de densulu.

Io sum ocupatu fórte multu cu studiele. La véră speru că-o se scapu și-o se me aruncu cătră casă. Sănătosu iarăși sum; numai parale n-am – o grigia mai puțin. Se înțielege că deacă nu sunt parale nu póte fi vorba, nici de petrecere. De vrei se mergi la unu teatru la unu concertu séu chiar la unu balu, trebuie se cauți decât este vreme frumósă în pungă. Cându vremea este urită ómenii ședu în casa și bea apa rece. Me mângâiu însă c-am cetitu în Gazeta ca-n brașiovu este vreme frumósă.

Vorbindu de teatru voiu se-ți scriu unele întâmplări de zi, despre cari este fórte multu vorba pre aci. Vei ști cumcă pre aci teatralistele já mare rolu. Ele sunt dieițele pre care le adoră publiculu póte mai multu decâtu se cuvine. Discursulu de séră sună cam așa: Ai fostu în teatru? Am fostu. Care rolă ția plăcutu mai bine, și care acteriță a jucatu mai bine? După acésta urméză laudele și ridicările până ceriu. Numai pre câte unu bătrânu séu câte unu criticu de morală lu auzi dicându: [...]. Șintradeveru că moralitatea pre unele scene începe se fie totu mai rară, cu deosebire de cându a începutu a se introduce comediele franceze și pre scenele astea. Timpulu celu clasicu a încetatu; comediele sunt piesele, cu cari poți se aduni publiculu. Decorațiuni, baleturi, lucruri esterne splendide écă caracteristica timpului presentu. Cu toate astea teatralistele sunt și remânu dieițele lumei moderne. În dilele aceste se mărită una anume „fontelive“ (Sontelive?) dela teatrulu din cartierulu nostru, după principele Turn-Taris, care se rudește de aprópe cu împărătésa. Ea nu are nici unu renume mai mare, nici nu este frumósă ci are noroculu de-a place tenerului principe, care se află în armată. Una alta mai bătrână (la 40 ani) și mai urată, dar jucătoare plăcută și renumită se mărită după unu duce [...]. Și primadona dela teatru de curte fol. Walter care iar va fi evendu peste 30 ani ia pre unu Conte bogătanu. Acésta din urmă este una din cele mai renumite actriție în Viena. Décă întrebi de vieația lor de mai înainte afli că sa înălțiatu din stadiulu celu mai josu la atâta gloria. Tóte jurnalele capitalei anunția deodată cu întâmplările dela curte și decât cutare actriția este bolnava séu a plecatu undeva séu are cevași în gându séu a întempinatu cevași. În acestu punctu Curtea și Comedia este egalu îndreptățită, nu-i mirare dar decât se facu mésalliance între aceste două satire a timpului modernu.

Țiașiu mai scrie noutăți dar nu mai am locu. Altădată; nici nu mai am timpu a urma tóte evenimentele cu atenție deórece ocupațiunea mea mi absórbe cea mai mare parte a timpului.

Trebuie se fimu serioși, și decât nu sunt cârnați se mai mâncamu și cartaboși!?

¹² Carne de tun (lb. germană).

¹³ Focos (lb. germană).

Serutu pe sorióre Lenica și Tiția. Cum se pórtă? Décă ți face bucuria, atunci cându me voiu duce acasă le voiu aduce câte unu presentu frumosu. Iacobuțiu ce face elu? Înveția bine? Așteptu se mi scrie, acum e și elu mi se pare gimnasistu. Lu serutu asemenea pre Traianuțu. Serutu mâna Mamă, aduți aminte te rogu de alu Dtale iubitoriu și stimătoriu Aureliu.

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.183, dos. 592, original, 4 file.

8.

Despre boala mamei. Recomandări pentru repaus, se indică pe el ca exemplu. Își continuă vacanța la Brunn, unde face vizite în împrejurimi (la Larenburg). Descrie întâlnirea cu familia fratelui Iancu, aflată și ea în excursie.

Brunn 18/6 Aug. 1867

Scumpa mea mamă!

Scirea, c-ai trebuitu se suferi așa cumplitu de-a mână încātu vreocâteva nopti nu ai avut odihna, m-a întristatu multu și cu atātu mai multu, cu câtu sciu câte necazuri ai avut și câtu ai pătimitu și cu măsesele s.a. Credemă iubită Mamă, că deacă ți dorescu ceva dela Ddieu, atunci o sănătate tare și durabilă ți dorescu! Strapațiile nu mai sunt pentru Dta, odihna, recreare, vieația regulata, eacă ce-ți este neapărat de lipsă. Te rogu nu întârdia a face totu, ce cere sănătatea și buna aflarea Dtale!

Sunt 8 dile astădi, de cându lipsescu din Viena, cu tóte astea m-am întâlnitu de două ori cu Iancu cu familie. Domineca trecută cătră séră m-am dusu întrunu satu în apropiere de 2 pătrare de oră de unde locuiescu io, ca se me preambli. Ajungânu la drumulu de feru, tocma era să plece trainulu, care duce la Larenburg, a doua reședinția de véră a imperatului. Mi iau și io unu biletu Clasa III cu 19 cr. Și peste pucinu me aflu în Park-ulu (grădina) celu minunatu alu castelului. În mediuloculu grădinei se află unu lacu mare prea frumosu, de care este și castelulu celu vechii încungiu ratu. Pe laculu acesta, într-o barca mica m-am preamblatu, ponă s-a înseratu bine. De aci m-am dusu iar la drumulu de feru ca se me întorcu acasă.

Însă ce surprindere plăcută m-aștepta!!!

Acolo la gară (Bahnhof) me întâlnescu cu Iancu, Elisa, Polixena, Perlea, Costi baietele Lenica și Sofi. Într-unu rîsu și petrecere am plecatu laolaltă întrunu Waggon cătră casă. La stațiunea Brunn mi-am luat adio dela toți și precându Locomotivulu șiueră cătră Viena, io me întorceam încetișioru la casuția mea singuratecă. Joia trecută am avut deosebita onóre, de-a fi visitatu din partea Dloru Vienesi în palatulu meu de véră! Iancu cu familia, Perlea, Costi, doi neguțiatori din Bucuresci și Dnulu și Madame Zachariades (neguțiatoriu în Viena). I-am cinstitu cu apa rece și dulceația de nuci, de care mia adusu Perlea dela Brăila. Îndată după acésta am plecatu cu toții printre vii în frumósa și renumita gradina a lui Liechtenstein (principe) unde se afla și unu Castelu Vechiu și mare.

Acolo am visitatu palatulu principelui de unde am înaintatu prin aleele cele mai frumóse pana la Brühl posiția cea mai frumósa în giurulu Vienei, unde se afla o lăptăria renumită la care se se servesce lapte de vaci de Elveția. De aci neamu dusu, se-nțielege totu pe josu, peo cale tăiată între nesce stânci de piétră – o preumblare romantică – ponă am ajunsu la Mödling, satulu de lângă Brunn, unde mi-am luat adio de la toți.

Dloru sau întorsu la Viena cu carulu de feru io pe josu la palatulu meu! Eacă două seri petrecute în cerculu familiariu!

Mama Sócră de vreo două septămâni se află în Paris. Póte că ieri alaltăeri se să fi întorsu. Toți sunt deplin senătoși io asemenea, și ceea ce dorimu cu toții este ca să aflămu câtu mai curându, că și Dta te afli bine și ești în deplină senătate. Serutu Mâna Mamă. Salutarea mea respectuoasă Tatii. Serutu pe frățiori și dorescu ca scrisórea aceasta se te afle sănătósă și voiósă. Alu Dtale cu iubire Aurel

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.256, dos. 592, original, 4 file.

9.

Descrierea vacanței la Brunn (localitate în preajma Vienei). Descrierea localității, impresii lirice, chiar romantice. Despre „fanfaronada brașiovenească“.

Brunn, 10/8 1867

Iubite Tată!

Ți mulțumescu din tótă anima pentru bunătatea și bunăvoinția, cu care me fericesci. Dorescu multu, ca în urmare se te poți convinge, că fiulu Dtale a fostu câtu-și de puținu demnu de iubirea, cu care nu ai întârdiatu și nu întârriedi alu îmbrățioșia!

Alalta-eri am primitu prețiusa Dtale scrisóre; ea prelunga aceea, ca mi-a aretatu apropiata realizarea dorinței mele de-a merge la țiera, m-a însuflețitu prin bunele consilie, ce conțienă pentru mine. Ți mulțumescu cu deosebire și pentru aceste iubite Tată, căci crede, c-am învețiatu a le apreția valórea, care precumpănesce pre aceea a aurului.

Din fruntea scrisorei acesteia vei fi cunoscutu, că nu mai este Viena, în care mă aflu. Astădi am sositu în noulu meu cuartiru aci în Brunn, resiedinția de vară a Nunțiului papalu. Locuiescu tocma la marginea unei păduri, care duce prin cărările sale în părțile cele mai romantice din giuru. Sum numai de vreo câteva ore aci și am și simțitu benefăcătórea influinția ce-o are natura simplă și frumoasă asupra spiritului, a căreia privire pătrundetoria nu este împiedecată de zidurile cetăței, și a căreia linisce nu este turburată de vuetulu lumei neodihnite. Elu se elibera și întindendu-și aripele taie cu repediune undele nemărginite ale atmosferei!

Nu te speria iubite Tată, nu este fantasia ce facu, este elanulu acela alu cugetărei, care singuru este în stare a nutri activitatea cea grea a spiritului.

Multu m-a întristatu, că Mama a fostu bolnava. Ddieu se mi audă rogatiunea și se dea sănătate durabilă scumpei nóstre Mame care cu atâta amórea nea crescutu!

Spunei te rogu serutarea mea de mama și dorinția fierbinte ce-o am de a audi câtu mai curându despre deplina buna aflare a D-ei!

Ce se atinge de scorbitura brașiovenească, scieam de multu că brasiovenii nostrii sunt cam aplecați la fanfaronade și Dta vei sci acésta și mai bine. Perlea nu numai că nu se desparte de Iancul, dar acum tocma ambii se marcheu și înfrumusețieză Comptoirulu spre a lucra și înainta înfrunți cu nouă și îndoite poteri! La acésta este a te seduce tótă fanfaronada brasiovenescă!

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.182, dos. 592, original, 4 file.

10.

Despre reîntoarcerea la Viena. Chestiuni familiale.

Brunn am Geb. 2 Oct. 1867

Scumpa mea Mamă!

Adi, séu mâne plecu de aici. Preste 8 dile am esamenu. Ce-o da Domnedieu! Te rogu spuneți Tati și Moșiului, că să mă erte, că nu leam scrisu, fiindu retrasu aci nu am avutu nici o noutate a registra. D. Christu a fostu în săptămânile trecute la Viena. A șiediuu numai trei dile.

Coconițiile Lenica, Sofia, Polixena au intratu în “pension” la Madame Demerghel. Iancu, Elisa sócra sunt toți senătoși. Io asemenea.

Serutu Mâna Mamă, asemenea te rogu spune tati și Moșiului respectuósele mele serutări de mani!

AMureșianu¹⁴

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.257, dos. 592, original, 1 filă.

11.

Despre evoluția Lenicai în studiul limbii franceze și al pianului. Despre nepotul Marin. Despre plecarea negustorului Perlea de la Brăila.

11/3 68¹⁵

Scumpa Mamă!

M-am bucuratu fôrte, cându am aflatu dela D. Remenyik că ești senatósă și că țiiai revenitu multu – dorescu se te găsescu și mai voinica la véră.

Noi, toți ne aflamu bine de ceea ce te va aseurá D. Remenyik, care are bunătatea ați înmânua scrisórea acésta.

Lenica se pórtă bine, vorbesce binișioru francesa și ja la piano piese mai însemnate, așaia întruna din dominiciile trecute ne-a jocalu din opera „Robert le diable“.

Nepotulu Marin e voinicu, începe se lu intereseze lucrurile ce le vede, îi place mai cu séma unu pămátufu de pene de tóte colorile, cându i-lu arată.

Serutu Mâna Tatei, spuneți te rogu că ia șiu fi scrisu despre cele ce se întâmplă, însă de-o vreme nu me mai ocupu cu politica mai delocu.

Dlu Perlea cu socia a plecatu dela Brăila, trebuie se soséscă în dilele aceste.

Serutându-ți Mânile Dtale atátu câtu și Tati moșiului și serutându pre frățiori remanu

Alu Dtale plecatu fiu

Aurel

¹⁴ Este prima oară când semnează cu iscălitura sa ulterioară.

¹⁵ Notă făcută cu creionul, posibil ulterioară originalului.

Viena 11/3 (1)868

P.S.¹⁶ Pe Dn. Remenyik nu l-am întâlnit ca sei dau scrisoarea – ție trimitu prin urmare pe poștă.

Remai senătósă iubită Mamă!
Aurel

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.258, dos. 592, original, 2 file.

12.

Solicită urgent acte pentru evitarea încorporării militare.

(3 1869)¹⁷

Iacob Mureșianu
Kronstadt

Schicken sogleich Einwilligung zu meinem einjährigen Freiwilligen-Dienst. Revers sich zu Kostentragung verpflichtend. Nachweis der politischen Behörde, daß ich mich Stellungspflicht nicht entzogen, alle drei legalisirt. Aureliu.¹⁸

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.207, dos. 592, original, 1 filă.

13.

Telegramă adresată unchiului, Constantin Nicolau, în care prezintă vestea falimentului fratelui Iancu; solicită bani pentru facultate.

1 Dezember 1870 Wien

Constantin Nikolaus Kr(onstadt)

Wir vermissen Janku seit zwei tagen, seiens aufs schlechteste gefasst, bereiten sie eltern auf Hiobspost vor. Shicken sie mir 60 gulden in die universität. Näheres brieflich. Aurel¹⁹

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.184, dos. 592, original, 1 filă.

¹⁶ Scris cu o cerneală de altă culoare.

¹⁷ Data telegramei: probabil martie 1869.

¹⁸ Trimiteți imediat consimțământul pentru serviciul meu de un an voluntar (în armată – n.n.), un revers (scrisoare de obligație – n.n.), prin care vă obligați la suportarea cheltuielilor, adeverință de la autoritatea politică că nu m-am sustras de la obligația de recrutare, toate trei legalizate (lb. germană).

¹⁹ Constantin Nicolau Brașov

Noi nu știm nimic despre Iancu de două zile, fiți pregătiți pentru ce e mai rău, pregătiți părinții pentru știri à la Iov (personaj biblic, testat de divinitate prin aducerea sa într-o situație-limită cauzată de nenumărate nenorociri întâmplare familiei sale – n.n.). Trimiteți-mi 60 de guldeni (florini – n.n.) pentru Universitate. Mai multe în scrisoare. Aurel

14.

Repetă vestea falimentului fratelui Iancu, solicită menajarea mamei.

3 (decembrie) 1870

Constantin Nikolaus Kronst(adt)

Heute schreibe Ihnen und Vater. Iancu verzweifelten Schritt gethan. Abschiedsbrieft hinter lassen. Börsenverluste ervirt. Bleibe bei tief betrubten²⁰ (sic) Familie. Seien herzlich schonen Mutter. Aurel²¹

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.185, dos. 592, original, 1 filă.

15.

Despre dezastrul financiar al fratelui Iancu. Pierderea la Bursă a averii. Lamentații privind necazul familial extrem. Acuze la adresa evreilor „lipitori“. Deplânge soarta tristă a lui Iancu și a familiei sale. Despre mesajul de adio al nefericitului frate.

Iubitulu și stimatulu meu Tată!

Până acum nu am știutu ce ste nefericirea, astăzi însă me înfiorezu de acestu cuventu. Unu trăsnetu, care cade pre coperișiuu unei case și arde totă avuția unei familie este nimicu pre lengă lovirea cea grea, care nea întempinatu deodată și fără de veste.

Iubite Tată! Dumnedieu scie, dar noi n-am meritatu o asemenea lovire crâncenă a sorței, n-ai meritatu acésta Dta în bătrânețiele Dtale pline de onóre, n-au meritatu scumpa și proba mea meamă. Dvóstră ați iubitulu pre Iancu atātu de multu, l-ați iubitulu póte prea multu. Dar cine pre fația pămentuluu póte controla iubirea unei mame cătră fiiulu seu? Și cine va puté crede, că crescerea și înveștiaturile, care i le ai datu Dta iubitulu și nenorocitulu meu frate, nu au fost cele mai bune? Décă ar avé cineva bănuiala despre acésta, apoi vina și cetéscă scrisorile cele din urmă ale lui, și se va convinge despre aceea.

Multu sunt sfășietóre de anima remușicările sale de cugetu, că nu a ascultatu de consiliile Dtale, amare sunt esperiințele ce lea făcutu, multu a suferitu omulu acesta și mari dureri ia rosu anima, până ce s-a pututu decide a părăsi nevasta și copii sei scumpi, ane părăsi pre pre toți, pre cari atātu de multu ia iubitulu!!

Crudă mai este vieația omenéscă și barbare mai sunt legile destinulu ei!

Trebuia ca Iancu se suferé atātu de multu spre a recunósce greșiielele sale, și trebuia ca acésta recunoscînția sei vină așia de târdiu, cându nu mai era scăpare pentru elu? Séu decă era scăpare, despre ceea ce până acum sum convinsu, de ce nu s-a pututu, măcar unu momentu, se lu părăsésca cerbicia aceea nenorocită, de a nu se confia nimenui, de a nu cere consiliile nimenui în afacerile sale, mândria cea órbă și păcătósă de a face tóte numai după capulu seu și prin sine? Póte nu am dreptu și păcătuiescu cându lu învinováțiescu pré multu – însă Iancu însuși recunósce acésta în scrisorile sale de remasu bunu.

²⁰ Corect *betrubter*.

²¹ Constantin Nicolau Brașov

Astăzi vă scriu Dvs și tatălui. Iancu a făcut un pas disperat, a lăsat scrisori de adio. Pierderile la bursă l-au determinat la aceasta, încă nu a fost găsit. Rămân la familia adânc întristată. Fiți cordiali (?) menajați mama. Aurel

Trista sa sörte a voitu se lu ducă, preste pragulu bursei de unde a cădiutu apoi în ghiarele lipitorilor jidovesci, cari dupăce l-a suptu până la medua, la mai adusu și la desperare.

Mi se rupe anima cându me gândescu, că Iancu puté să fia celu mai fericitu omu, decât nulu ducea lăcomia de a se îmbogăți preste nópte în nenorocita acea de bursa.

Martoru mi este ceriulu, dar Iancu nu a fost omu stricatu ci anima cea mai buna și nobila pre fația pamentului. Adevveratu că a avutu și elu unele greșieli unele patimi dar care omu nu le are? Décă Iancu era unu mișielu și unu ticălosu puté să o ducă încă multu și nu i se întempla ce i s-a întemplatu! Cātu de nedreaptă este împărțiéla sörtei în lumea acésta! Unu singuru pasu greșitu póte fără voia sa, pierde pre omulu celu mai bunu și onestu, pânăcându pre acela, carele dela începutu a fost unu mișielu lu susține sörtea pânăi ese peri albi, și ca să încoroneze, așa dicându activitatea mârșiaivă a unei vieți păcătoșe, îi mai face la finitu încă și unu conductu pomposu și strălucitu!

Ce folositoriu ar fi pututu se fia iubitul nostru Iancu pentru societate. Cātu de multu iubé elu pre ómeni și cātu de multu a fost înșielatu din partea loru. O lume falsă!

Elu scăpă în primavéra acésta pre unulu cu 6 copii de peire și falimentu, ca prin acésta se-și prepare se accelereze (...) seu propriu!

Ce planuri frumóșe nu avé Iancu pentru familia sa, pentru iubiții și amicii sei, cum ar fi vrutu, decât sar fi pututu, elu singuru sei fericéscă pre toți. Pre căți nu a scosu elu din necazu, pre căți nu ia ajutatu la momentu!

Dar sörtea barbara vru selu pierdu! Pre sermanulu omu lu cuprinse desperarea cându vediu într-o di, că a perdu totu și nui mai remase nimicu, era prea nobilu decâtu ca se tragă și pre alții în nenorocirea sa. Multu șiia mai iubit de altă parte socia, multu nea iubit pre noi toți, cari eram lengă elu, și numai acésta amóre la susteniutu într-atātu, în cātu nu a nebunitu de desperare dar nenoroculu pre deo parte, și amórea nespusa pre de alta, ia frântu anima cu desăvîrșire și așa în adevveru mórtea pentru densulu, cum mărturisesce însuși ia pututu fi numai o scăpare. În adevveru suferințiile sale înnaite de despărțire singure numai a pututu se lu cureție de tóte păcatele sale!

Iubite Tată! Simțiemintulu este nenorocirea ómeniloru. Numai o anima de pétră pre care nu-o mai póte turti nimic este în stare a se lupta cu lumea, căci cea de zaharu se frânge și se topesce la foculu patimiloru lumesci. Acum înțielegu crescerea monachală și ascetică!

Scumpe Tată! Am fórté mare speranția că providenția se va fi făcutu mila de sármanulu Iancu și lu va fi scăpatu de unu sfârșitu atâta de crâncenu! Fia acésta speranția tutoru și a Dvóstră cu deosebire iubiți părinți!

Numai potu scie de durere, și câte nu așa mai avé se și spunu dar trebuie se sferșiescu. Încă animami nu este îmbrăcată cu fieru și de și ar fi fost săgéta acésta ar fi străbătutu și ferulu acela, căci puținii frați sa iubit așa de multu ca noi, póte că iubirea acésta nea făcutu orbi de greșiélele nóstre, dar pre totu ce e sântu, decât numai cātu de puțină sciinția séu bănuiéla așa fi avutu cātu de reu îi merge cu negoțulu, nu la ertamu nicidecum, cilu silému cu orice prețiu se întórcă spre calea carelu ducea în prăpastia!

Tată dragă! Iancu me rógă cu limbă de mórte se iubescu și se fiu întru ajutoriu familiei sale părăsite și nefericite.

Singura mea mângâiere va fi se trăiescu și se lucrezu pentru acești scumpi și nevinovați copilași și pentru mărgăritarulu acela de femeie, a căreia animă sinceră, fidelă și nevinovată s-a frântu într-unu modu atātu de înfricoșiatu!

Fiți tari pentru Ddieu! Iubiți părinți și înghițiți și pocalulu acesta de amaru alu vieții nóstre deșierate. Ma mângâiatu fórté depeșia Dtale, căci vediu dintrensa că nu desperezi! Rogu ceriulu ca se

consoleze și pre multu iubita și scumpa mea mamă, pre care o serutu de mii de ori și o rogu în numele amórei, ce a avut-o pentru Iancu, se nu pérdă speranția, ci se crédă în providenția.

Fiiți sănătoși și tari iubiți părinți. Ddiu se ve mângâie și se ve liniștească animele și cugetele, se treceți și preste acéstă cercare durerósă a sórtei vitrege.

Acésta Ve doresce din sufletu alu Dvóstră plecatu și mahnitu Aurel

Viena 6/12 (1)870

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.186, dos. 592, original, 4 file.

16.

Scrisoare către unchiul Constantin Nicolau, fratele mamei, despre dezastrul financiar al lui Iancu. Începerea unei anchete penale, care nu va viza însă familia, căreia îi dă astfel asigurări.

Wien 6/12 1870

Lieber Onkel!

Ich lege Ihnen hier einen Brief an meinem lieben Vater bei. Den brief, den Iancu seinen Eltern geschrieben, kann ich heute noch nicht beilegen, weil es schon zu spät zu rekomandiren ist, und ich möchte doch sicher sein, daß er nicht verloren geht. Morgen früh aber sende ich ihn Ihnen.

Den armen Janku hat man noch bis heute Abend nicht aufgefunden, weder lebend noch todt. Sonst keine Veränderung in der allgemeinen Trauer der unglücklichen Familie. Gesund sind an einen tüchtigen Advokaten gewendet, der die Rechte der Familie vertritt.

Eine strafgerichtliche Untersuchung ist eingeleitet worden, sie ist mir als solche sehr peinlich, aber ich fürchte sie nicht und ich sind die ganze Familie überhaupt unschuldig in jeder Beziehung dastehen. Da der unglückliche Iancu nicht einmal eine Fliege mit ins Vertrauen gezogen hat, das war ja sein Verderben! Gebe nur Gott, daß ihm wenigstens doch noch das Leben gerettet worden wäre! Trösten Sie meine theure Mütter, ich fürchte für ihre Schmerzen lindern!

Grußen Sie herzlichst den theuersten Großvater. Morgen werde ich ihm auch schreiben, ich weiß nicht mehr, wo mein Kopf steht, und ob er überhaupt noch steht! Ihr dankbarer Aurel²²

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.270, dos. 592, original, 1 filă.

²² Viena, 6 decembrie 1870

Dragă Unchiule!

Vă anexez aici o scrisoare către tatăl meu drag. Scrisoarea pe care a scris-o Iancu părinților săi nu o pot anexa azi, deoarece este deja prea târziu, pentru a o preda ca recomandată, și vreau să fiu totuși sigur că ea nu se pierde. Însă mâine dimineață v-o trimit.

Pe sârmanul Iancu nu l-am găsit încă până în această seară, nici viu nici mort. Altfel nu este nici o schimbare în doliul general al familiei nefericite. Mulțumită lui Dumnezeu toți sunt sănătoși. Eu m-am adresat unui avocat destoinic, care reprezintă drepturile familiei.

A fost inițiată o cercetare penală, care îmi este ca atare foarte penibilă, dar nu mă tem de ea și (consider – n.n.) toată familia total nevinovată în toate privințele. Deoarece nefericitul Iancu nu s-a împărtășit nici măcar unei muște, tocmai aceasta a fost paguba lui. Să dea Dumnezeu, să-i fie salvată măcar viața! Consolați-o pe scumpa mea mamă, mă tem pentru sănătatea ei, Dumnezeu să-i aline durerile!

Transmiteți salutările cele mai cordiale celui mai scump bunic. Măine îi voi scrie și lui, căci (azi) nu mai știu unde îmi stă capul, și dacă încă mai stă! Al dumneavoastră recunoscător Aurel

17.

Expediază scrisoarea de adio a fratelui Iancu. Despre situația lui Iancu în zilele premergătoare dezastrului. Recomandă menajarea mamei de șocul veștilor triste.

Viena 7 Dec. 1870

Scumpulu meu Tată!

Vin se împlinescu ultima voinția a iubitului nostru Iancu, trimețindu-ți scrisoarea sa de despărțire, cătră Dta și iubita mamă, pre cari atât de multu ia adorat – așa cum a lăsat îndereptu.

Din scrisoarea acésta te vei convinge iubite Tată, că Iancu nu a fost omu stricatu, ci că nenorocirea împregiurărilor, în care se afla, credulitatea sa și idea ficsă, că noroculu nu lu va părăsi de totu și elu va deveni deodată avutu, l-au răpitu cu sine, și l-au sedusu fără de voia și intențiunea s-a la unii pași rei și la pasulu celu desperatu din urma!

În timpul din urma îi plăcea multu a vorbi și ași aduce aminte de Dta pre care lu stima și adora atât de multu, și io fiindcă așa de multu nu team vediutu, vorbeam cu elu bucurosu de trecutu, fără se potu bănui ceva din acésta convorbire. În dilele din urmă l-am întrebatu și rogatu se-mi spuie cei este, este bolnavu séu îi merge reu cumva, dér elu nu mi-a respunsu nimicu. Acésta nu a făcut-o întâiași dată și de aceea nu m-a surprinsu tăcerea sa. Cându era tristu despre ceva tăcea molcomu, și nu spunea nimenui nimic, și așa nu puté-i se sci niciodată sicuru, cei lipsesce. De altă parte scia ași câștiga nu numai la noi o încredere poți se dicu órbă, dar și la străini, cu cari avé afaceri, căci gândește-ți aceștia din urmă au fost pôte mai multu surprinși ca noi de catastrofa din urmă!

Iubite Tată! Te rogu judecă decă se pôte ca și Mama îndată se citéscă epistola lui Iancu, io credu că multă vreme încă nu, te rogu dar prea multu cruți-o, căci multe a avutu se suferé dar tóte sunt nimic pre lengă acésta nenorocire pentru anima plăpândă a unei mame iubitóre!

Familia este sănătósă, te rogu decă vrei a te informa mai aprópe despre starea lucrurilor, cetesce scrisorile care i le-am scrisu lui Nenea Costi.

Mai târdiu voiu respunde și la întrebare ce-mi faci în telegrama, despre cheltuielile mele lunare, acum nu potu încă se me gândescu și la acele.

In adversis virtus spes salvatrix mundi!²³

Alu Dtale Aurel

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.187, dos. 592, original, 2 file.

18.

Scrisoare de liniștire a mamei îndurerate de dezastrul financiar al fiului cel mare, Iancu. Speranțe de viitor în ceea ce privește familia fugarului. Despre boala de gălbinare a sorei Elena, recomandări de leacuri băbești pentru scurtarea suferinței (legarea cerii galbene la gât!).

²³ În calitățile contrare constă salvarea lumii! (lb. latină).

Viena 9 Dec. c.n. 1870

Scumpa mea mamă!

Nefericita întimplare în familia noastră, nu este mirare, decât te-a întristat adencu cu deosebire și pre Dta. Anima unei mame nu iubesc de adi până mâne, ea iubesc pentru tóte timpurile.

Nu dispera, însă, nici unu momentu iubită mamă, ci aibi credinția și speranția în Dumnedieu! Astădi vine vijelia urită și rupe stejarulu înnaltu și frumosu, mâne apare ear sórele binefăcătoriu și face se crească altulu la locu.

Scumpa Mamă! Ai doi nepoției atātu de frumoși și drăgălași, încātu, decât i-ai vedé, se fi cātu de tristă, ai trebui se te învelesci. Copii sunt viitoriulu, cându te uiți la ei trebuie se sperezi!

Speréză dar, mamă dragă la aceste surcele din trupina fiiului Dtale nenorocitu, căci după vijelie trebuie se vină și sórele, care va lumina vieția copiiloru acestora nevinovați și le va face o mai fericită, decâtu a fost aceea a multu jelitului loru tată. Se mulțumimu ceriului, că nu ia lăsatu singuri în lume lipsiți de ori-ce spriginu, avisați la mila străiniloru, ci că mai sunt încă brație destule, cari se lucreze pentru hrănirea și crescerea loru!

Mii și sute sunt casurile ca acesta, iubită mamă, cari se întemplă atātu în coliba seracului, cātu și în palatiulu bogatului, atātu în familiile cetățienesci cātu și în cele mai înnalte aristocratice. Nu crede dar, că numai noi singuri suntemu aceea, pre cari ia cercatu sórtea vitregă într-unu modu atātu de crudelu. Multe sunt corăbiile cari plutescu spre marea vieției, dar nu este una, care se nu fi avutu a se lupta cu valurile furióse ale ei, și fórté puține sunt acele cari au ajunsu la țiermu, întregi și fără nici o pierdere mai însemnată.

Scumpă Mamă! Până astă séră n-am auditu încă nimic de Iancu, asta me face se credu și mu înnalția speranția, că elu trăiesce, că gândindu-se la socia și copii sei, pre cari ia iubit u nespusu, s-a îmbărbătatu spre o nouă vieția. Crede dar în dreptatea și bunătatea provedinției!!!

M-am întristatu fórté audindu că iubita mea sorióră Elena, sufere de gălbinare. Tata moșiu mi scrisese despre acésta. I-am spusu și Iancului, și și lui ia părutu fórté reu, și mi-a disu se ți scriu Dtale mamă, sei legi Linichii, cându dórme, o bucată mai mare de céră galbină de gātu, ca se respire mirosulu acela peste nópte – ceea ce ar fi fórté binefăcătoriu pentru bóla de gălbinare. Iancu a fost auditu leaculu acesta dela unu medicu, care a curatu pre unulu în patru dile de gălbinare. Nu ajunge se bea numai din paharu de céră, trebuie cum diseiu și nópte se respire în mirosu de céră. Făi leaculu acesta Linichii, decât până acum nu l-ai încercatu, te rogu mamă, cu atātu mai multu, cu cātu mi l-a spusu Iancu singuru, ca se ți lu recomandu.

Copii, Elisa, Dna Christu, Costi și io toți suntemu haru Domnului celu pucinu sanatoși și avemu speranția în viitoriu. Toți ți serută mâna scumpă Mamă, și te rógă se te mângâi și seți liniștesci anima, căci bunu e Ddieu! Serutu pre Lenica Iacob, Trajanu, Tiția de mii de ori, serutu mâna scumpului meu tată și Dtale iubita mama, alu căreia iubitoriu și ascultătoriu fiiu în veci va fi Aurel

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.259, dos. 592, original, 3 file.

19.

Despre șocul suferit de tată la aflarea veștilor grave. Cuvinte de liniștire preluate din clasici latini. Se apără de acuzele de „sentimentalism” în ceea ce îl privește pe fratele Iancu, acuze adresate de tată. Cuvinte de apărare pentru Iancu, nepregătit pentru lumea agresivă a afacerilor bursiere. Continuă cu detalii financiare: s-au pierdut 50.000 de florini. Chestiunea zestrei soției lui Iancu, Elisa, pierdută și ea la sechestrul, ca urmare a neînregistrării ei separate la căsătorie. Despre cheltuielile proprii lunare, cifrate la 60 de florini. Menționează sprijinul primit anterior de la Iancu. Precizează sumele necesare absolvirii doctoratului la Viena. Explică toate cheltuielile lunare și anuale. Transmite salutări din partea domnului Schuselka (redactorul publicației „Die Reform”). Situația familiei lui Iancu, care urmează să revină în țară.

Viena 28 Decembre 1870.

Iubitulu și doritul meu Tată!

Banii avisați și scrisorile Dtale le am primitu, și Ți mulțumescu din anima pentru tôte.

Din scrisorile Dtale vedu, că de ce me temeam nu sa pututu evita, că ad: scirea repentira despre ruinulu Iancului Tea întristatu prea multu. Eram și sum îngrigiatu iubite Tată pentru Dta și scumpa mea Mamă, cari la bătrâneție a Ți trebuitu se faceți o esperiinția atātu de dorerosă. Dta ai fost în dreptu a crede, că întemplantarea acea fatala m-a aficiatu și pre mine multu, nu mai puținu însă m-am convinsu io din scrisorile Dtale și ale mamei, că durerea Dvoastră a ajunsu gradulu supremu. Împregiurarea acésta me neliniștește și Ve rogu, mai cu sémă pre mama o conjuru, ca se nu se dé tristeției, se nu se lase se-o copleșiască durerea. Dela Dta speru, că după prima impresiune Ți vei fi recăștigatu tăria și pacea filosofica a animei, fiindcă nu-mi potu închipui, că Dta se nu urmezi înțielesulu acelu consilia, cari mi le dai mie. Pentru că am scrisu prima scrisóre așa cum am simțitu în momentulu acela, nu mi se pôte imputa credu prea mare sentimentalitate. Me értă iubite Tată dar aci trebuie se Ți evocu în memoria unu pasagiu din o cuventare a lui Cicerone mi se pare “pro Parcello”. Acolo vorbesce elu despre cum unu filosofu care combătea pre alții, pentru că și punu numele pre fiece opu alu loru. Acestu filosofu însă și publicase însăși numele cu ocasiunea aceea. Așa și Dta totu în scrisorea aceea, în care me provocu se me abatu dela sentimentalitate, devini sentimentalul descriindumi durerea ce-o simți ca părinte, Pre mine me dóre ca frate, pre Dta ca părinte – amendoi am avutu dreptulu și datoriu a ne esprima unulu altuia simțiemintele așa precum le nutreamu în peptu – nu altfelu. A scrie în altu modu, ar fi fostu prefăcătoriu séu receala. Nici una, nici alta nu ar fi fost la locul seu de astădată. În asemenea casu dar nu-ți remâne alta, decâtu se scrii cum simțiesci, numai se nu treci marginea, ca se nu devii ridiculosu. Asta credu, că nu am făcutu în scrisorile mele.

Recunoscubite iubite tată totu cuventulu ce mi l-ai scrisu ca directivă pentru viitoriu și nu crede cumva, că voiescu se me încercu a Te combate – și se vreau n-ași puté, căci ce mi scrie Dta e sântu și probatu prin ani de esperiinția. Numai la cuventulu „sentimentalitate” am voitu se me oprescu, fiindcă Iancu posedu acéstă însușire în mare gradu. Cându Țiam scrisu că „simțiemintulu rectius sentimentalitatea face pre omu nefericitu” m-am gândit nu la mine, ci la Iancu.

Elu era prea sentimentalul, prea se impresiona de tôte și asta însușire nu l-a ertatu, ca pre lengă cunoscințele sale practice, pre lengă „savoir faire”-ulu seu, cu care și câștigase atâta încredere

la toți, se-și pôtă conserva întotdeauna și judecata rece, care fația cu joculu dela bursa se pare alu fi părăsitu de totu. Și Dta ai însușirea sentimentalității, mama o posede în mare gradu. Dta ai fost în stare se-o predomini cu mintea, ai luptatu și te lupți în continuare cu densa. Iancu sermanulu nu a a vutu tãria de-a o țiene în freu. Așia fiindu prea slabu a resista isbiriloru din afară, neputendu-se lupta cu lumea, cum scrie însuși, neavendu perseverenția de feru și pațientia destulă în adversis, l-a răpitu sentimentulu și a jucatu „*l'a banque*“. La densulu se adevereșce în modu eclatantu acelu: „*Video meliora, deteriora sequor*“.

Cãtu despre mine, decã mi este ertatu a me judeca aci, apoi credu, cã sum și mai puțin sentimentalulu decãtu Dta – dorescu numai din sufletu ca se potu avé tãria și paținția aceea, care ai documentatu Dta în creația-Ți, ca se potu eși învingãtoriu din lupta cu mine însumi, fiecare sieși este celu mai mare inimicu, mintea pre acesta trebuie se lu învingã mai ântãiu, ca să pôtã dupã aceea să se lupte cu inimiciei esterni, cu lumea. Mintea e arma în contra inimiciloru și Dta o numesci cu Horațiu „*Virtus*“, care va să dicã tãria bărbătescã, bărbãția. Acêsta ia lipsitu multu lui Iancu, pânãcãndu Dta o posedî în mare gradu, ceea ce Iancu de altã parte recunoscea și stima la Dta. Virtutea acêsta, bărbãția care o profesezi Dta este partia cea mai slabã a timpulu modernu, și io nu dorescu mai multu decãtu ca se o potu esercia numai întratãta, încãtu ai eserciato șio esercezi Dta!

30 Decembrie

N-am pututu se finescu scrisoarea în diua în care am începuto fiindu întreruptu prin afaceri în cauza familiară, care nu se puté amãna.

Acum speru, cã pânã la primavérã vom avé pace deși o pace cam tristã. Precum vei fi aflu s-a deschisu concursu alu firmei din partea judecãtoriei de comerciulu la cererea unui creditoru. Terminulu licuidãțiunei e 10 Martie 1871. Se înțielege cã în cestiunea firmei și se voiescu nu me potu amesteca, fiindcã nu înțielegu nimic de ale negoțulu. Ce se atinge însã de dreptulu celu are Elisa de ași pretinde averea totalã, voiu face pașii cuviințioși în privinția acêsta cu avocatulu nostru. Speranția însã de a cãpãta ceva se reduce mai la nula, deórece precum auzii o „activa“ mai cã nu se aflã (: se fia numai cãteva datorii restante, cari nu trecu peste 3-4000 fl:) și „passiva“ trece preste 50.000 fl. Apoi cum am înțielesu zestrea Elisii nu s-a înregistratu în așia numitulu „*Handelregister*“²⁴, din care cauza obligațiunea totalã nu pôte veni primo loco, ci numai în ronu cu celelalte obligațiuni. (:Vedi șulu 1217 a Codicelului Civile Austriacu cu Nota în privinția pacteloru de cãsãtoria ale comercianților:)

Cãtu despre mobilele locuinției private este earãși puținã speranția, de a le puté câștiga pentru familia. Nu avemu nici unu documentu pre numele Elisii și presumțiunea e pentru proprietatea bărbatulu. Dovada în contra e grea, fiindcã nici în fõia de zestre nu s-a stipulatu deosebitu și mobilarea locuinției. Dupã § 1227 a Cod. Civ. Austr. În care se dice: „(...“ se considerã mobilele care le-a cumperatu Iancu deși cu banii zestre, cum scrie elu, și s-a esprimatu mai de multeori – totu ca proprietate a sa. Cu tóte cã prin urmare intențiunea sa a fost a le cumpera ca proprietate a nevastesii și Elisa a fost în buna credinția a proprietãții sale – neesistãndu nici unu documentu despre acêsta, dreptulu celei din urma e fõrte greu de demonstratu. Se pôte însã ca totuși se i le câștigamu mãcar pre aceste, cari totu represintã o sumã de 1000 fl. Spre scopulu acesta am fãcutu o

²⁴ Registrul comerțulu (lb. germanã).

„Exziedirungsklage“²⁵ în contra secuestrelor puse și a inventurii de masa. Lucrurile celelalte ale Elisii și ale copiilor precum este, hainele, rufăria ect ect au ramas intacte și numai lemnul ad: mobilele în sensu strictu și hainele Iancului s-a inventarisat. Din norocire Elisa nu a scris nici-o hârtiură, căci la dincontra ear fi luatu totu ce avé în casa. A trecut și luna acésta tristă și plină de neplăceri dór va da Ddieu și dile mai bune!

31 Decembre

Vin acum a Ți respunde în deosebi la întrebările care mi le făcuși în scrisoarea Dtale:

La întreb. 1) trebuie se-Ți răspund, că până astăzi séră nu am aflatu nimic mai multu despre Iancu, de trăiesce séu ba și unde se află. E fôrte probabilu, că nu-și va fi periclitatu vieația. În idea acésta me întăresce acum și împregiurarea acésta chiar, că până acum nu s-a găsitu nici urma de elu. Apoi unu pasagiu din scrisoarea sa către Elisa me lasă să speru la acésta și mai multu, elu suna: „Dragă Lizo! Durerea me face sarcasticu și selbaticu, tu me cunosci și scii se judeci starea, în care me aflu. Scăpare numai este asta o sciu și totuși nu sum pregătitu de mórte, căci gândindume la viitoriulu vostru, numai sciu ce facu“. Asta stă scrisu negru pe albu, de mâna sa! Între resolvire și faptă este încă o vecie.

Ad 2). Dintre Cuscii se află aci numai mama Elisii Md. Christu, pre care am învețiatu a o stima fôrte multu în timpulul acesta greu. Densa face totu ce numai se pôte cere dela o mamă.

Ad 3) Spesele mele pre lună „sine quibus non“ facu până la unu cruceriu socotitu 60 fl v. a., însă NB: pre timpulul, pre câtu voi trebui se mai studiezu ne întreruptu de demaneația până séra – și adică:

Pentru prândiu a 50 kr și cina ear 50 kr = 30 fl
Pentru dejunu, cafea cu 2 cornuri a 16 kr = 5 fl
Pentru quartiru și servițiu..... = 16 fl
„“ spălatu 3 fl – 3 fl 50 kr; lemne 4/4, 50 = 9 fl
S = 60 fl

După cum vedi pentru țigări, tutunu ect nu mi-a ramasu nimicu, aceste le voi cumpera din ceea ce voi poté economisi încă din suma întregă.

Așiu poté se mănâncu la prânzu cu 40 kr la cina cu 30 kr și se am unu quartiru micu întunecosu séu umedu unde se plătescu numai 10–12 fl pe lună, dar te asiguru că atunci în unu jumetate de anu m-așiu duce pe copcă. Décă nu așiu fi silitu se studiezu 10–12 ore pe di cu rigurositate, atunci ar fi altceva, m-ași mulțiumi cu 45 séu pôte și cu 40 de florini pe lună ca se trăiescu și io p-aci încolo. Iancu mi adause 10 fl dela sine la lunariulu meu și așia priimiam în timpulul din urma 45 fl pe lună, prânzulu aveam la elu gratis și-mi mai făcea și alte avansuri de cari acum se-nțielege voiu trebui se me lipsescu.

Rigoroșele tôte o se me coste (scilicet tacsele rigoros.) 155 fl 92 kr Disputațiunea 47 fl 25 kr și promoțiunea 165 fl 73 kr, adică cu totulu are se me coste depunerea doctoratului 368 fl 90 kr – afară de lunariu – Décă voi fi sănătosu apoi speru, că cu finitululu anulu 1871 voiu fi gata cu rigoroșele. Cum dicu sănătatea și patienția numai se nu me părăsescă, căci atunci celelalte trebuie se mérgă etsi fractus illabatur orbis. Unu proiectu de lege se va supune senatului imperialu la redeschiderea sa, care proiectu reguléză ordinea studiilor la Universitate și reduce tacsele rigoroselor mai la giometate.

²⁵ Plângere pentru a scoate o parte din procesul principal spre a se forma un dosar separat (lb. germană; corect: Exziedirungsklage).

De cumva se va sancționa îndată după primire proiectul acesta, voi fi încă scăpatu de tacsă disertațiunei și a promoțiunei pôte.

Aci ți-am datu după cerința o schița despre trebuințele mele până la depunerea doctoratului. Dta spune-mi acum decă poți se me mai ajuți cu ce ceru și până cându? Dacă nu este încărău apoi io și acum îndată sum în stare a-mi câștiga atâta câtu se me potu singuru susțiené numai atunci a-și trebui se lucrezu 10 ore pe di pentru susțienerea mea și mi-ar remânea numai 2, celu multu 3 ore „ostenite“ pentru studiu. Decă nu va merge altfelu, voiu trebui se facu așa, numai atunci mi va trebui, pôte 2 ani și giومتate séu și trei pentru depunerea doctoratului. Mulți alții au făcutu așa, decă voiu fi silitu de împregiurări voi face-o și io.

Ad 4). Cei 60 fl. asignați iam primitu și m-am ajunsu cu ei până în 27 ale lunei acesteia (Decembre). Pre decembre nu primisemu dela Iancu nimicu. Cu alergăturile, am trebuitu se spesezu cevași mai multu – nu putému se ceru fiecare cruceru dela Elisa.

Ad 5). Ce se atinge de cerința Dtale ca se Ți scriu de timpuriu, decă și câte parale mi trebuiesce neapăratu, apoi odată pentru totdeauna te rogu, decă Ți este cu puțința se-mi trâmți regulatu suma necesară lunară de 60 fl, care o ceru – așa încātu se o primescu la finea fiecărei luni ca se nu-mi facă turburări în mersulu studiiloru. Pre luna lui Ianuariu teașiu ruga semi trâmți cevași mai multu – decă nu Ți vine prea greu – fiindcă am se plătescu încă nește cisme, o pălăria, pantaloni, cari mi iam procuratu io în lunile octobru și noembre, și sub împregiurări regulate iași fi plătitu până astădi. Atātu despre cei 60 fl primiți câtu și despre paralele cari le voiu mai primi dela Dta Ți voiu da socoteală detaiată esactă, decă pretinde acésta acela mine.

Ad 6) Cu cea mai mare plăcere Ți voiu împărtași tóte ce me atingu pre mine, fiindcă sum convinsu nunumai de bunăvoința dar și de amiciția Dtale, cu care mai fericitu încă pânăcându eram sub îngrigirea directă a Dtale în casa părintească.

Ad 7) „facta infecta fieri non possunt“ înțielegu prea bine și de aceea nu voiu se mai perdu cuvinte despre trecutu – acum trebuie se cautu cu cea mai mare energia în viitoriu. Nu voiu se mai promitu nimic, ci se facu numai. De acelu fac possis acum sum mai multu pătrunsu ca ori și cându.

Nu mi-e frică ca me va întrece niminea. Spiritulu nu este legatu de formalități, elu decă este vorba se manifestă liberu sub orice împregiurări.

Nu numai că nu-mi cade greu de vorbele Dtale iubite Tată, dar Ți mulțumescu din sufletu pentru ele, fiindcă mi sunt cea mai mare dovadă a amórei, îngrigirei și amiciției Dtale! Fii siguru și încredințiatu, că decă este vreo ființa, care se scie stima nobleția animei Dtale și pătrunde în spiritulu activității Dtale ca românu, cetățianu, tată de familia și omu, atunci aceea sum io!

La timpulu seu Ți voiu comunica tóte scrierile și cuvintele lui Iancu, dupcum pretinzi dela mine. Acum voiescu se Ți mai citezu încă unu pasagiu din scrisórea Elisii, din care vei vedé câtu de multu tea iubitú și stimatu elu și câtu de mare a fost părerea sa de reu, că nu a urmatu consiliiloru Dtale. Elu suna așa:

„Ușioru de minte și bunu la anima cu diece mâni dam și cu una luam. Scumpulu meu Tată multu și-au bătutu capulu se me înveție periculósa acéstă patimă numind-o fortetia, dar în zadar, căci dupăcum vezi nu l-am ascultatu și acesta e rezultatulu!“

Iancului îi plăcea multu în timpulu din urma se vorbească despre Dta cu mine și io care dorescu atâta și nu team vediutu de 5 ani, ear vorbeam bucurosu, fără se bănuiescu din acéste convorbiri cevași în privința stării triste a lui Iancu. Elu în tóte scrisorile sale te amintește pre Dta, și pre mama – și totu în dorerea aceea, că Ve respălătesce atātu de reu amórea cu care l-ați crescutu!

Elisa și copiii sunt senătoși. Elisa sa mai restauratu și speréză multu în viitoriu: familia întregă va sta preste iérnă încă aci, apoi la primavéră séu la începutulu lui Maiu va pleca cătră Bucuresci.

Domnulu Christu a avisatu aci cevași parale necesare și a scrisu, că nu pôte veni la Viena din cauza afaceriloru sale urgente și multiple. Însă nici nu este absolutu de lipsa ca se fia Dlui séu altcineva aci, deórece grigesce Mad. Christu, și acum și Elisa pentru familia și apoi mai suntemu și noi aici.

Elisa și nepoțieii Ți serutu mâna Dtale și iubitei mele mame și Mad. Christu ve trãmite complimente, asemenea și Costi, toți ve dorimu serbători mai fericite decâtu au fost dilele trecute de lucru.

Domnulu Dr. Schuselka te salută prin mine. Mi-a spusu că Ți-a scrisu o scrisóre de condolenția. Scriemi ai primito? Și décă ai primito raspunde prin mine séu directu. Dlui a cunoscutu pre Iancu și familia sa la otelulu naționalu unde se întâlnea la Souper mai adesea. Mam bucuratu multu cându mi-a spusu că Ți-a scrisu. Ți mulțumesc și pentru „Gazeta“ dar te rógă prin mine se nu io mai trãmiiți, fiindcă nu o pôte întrebuiția – cu părere de reu – nesciindu nici o bóbă românesce.

Te rogu încă odată iubite Tată trãmite-mi ce poți séu cu *telegrafische* sau *posternusigung* fiindcă astádi am fost silitu se me împrumutu la Md Christu. Raspundemu te rogu la scrisórea acésta câtu mai iute ca se sciu și io unde me aflu.

Serutu mâna scumpei mame spune, că am primitu scrisórea D-ei, serutu pe sorióre și frățiori și sum alu Dtale ascultătoriu și iubitoriu fiiu Aurel

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.189, dos. 592, original, 10 file.

20.

Despre o sumă de 5000 de florini revendicată de Iacob Mureșianu de la masa de concurs (instituția care se ocupa de falimente). Despre actele care trebuie completate. Detalii administrative privind procedurile care trebuie urmate. Mulțumește pentru ajutorul financiar acordat de tată. Anexează un model de împuternicire, care să-i dea dreptul lui Aurel Mureșianu să se ocupe de problemele rezultate din conflictul cu masa de concurs.

Viena 14/2 (1)871

Iubite Tată!

În privinția celor 5000 fl cari ai sei pretinzi dela masa vin a Te desluși.

Aci alăturatu Ți trãmitu unu formularu a unei împuterniciri, care trebuie se mi-o dai spre a face aci în casu de trebuinția pașii cuviionțioși. Precum vedi trebuie se fia provediută cu unu timbru de 50 kr și cu subscrierea Dtale.

Afară de acta trebuie se-mi dai o informațiune corectă și detaiată asupra cererii Dtale. Io credu că Dta ai trebui să pretindă numai cei 3000 fl. dați cu interese, ear cei 2000 mi se pare că ar trebui considerați ca dați lui odată pentru totdeauna. Afară de acésta Te rogu se-mi trãmiiți ori ce documentu vei avé pentru acésta obligațiune, vreo hârtia scrisóre ect séu décă nai nici unu documentu se-mi spui apriatu, pre ce basezi pretensiunea Dtale, cându iai predatu paralele ect. Pôte că se vede și din socotéla, care Ți-a trãmiso Dtale, că Ți era datoru, subtrăgându se acolo órecare suma dreptu

interese a unei anumite sume. Cu unu cuventu trimitemi împuternicirea cu informațiunea îndată cu returnarea poștei ca se nu vie pré târdiu.

Asta numai pentru unu casu neprevăduitu dreptu precauțiune.

De altă parte m-am consultatu cu avocatulu nostru și rezultatulu acestei consultări este următorulu:

- a) Nu este de necese ca Dta se faci arătarea pretensiunei Dtale la Concurs massa – deórece fiindu o obligațiune privată vine numai în clasa a III^a și nu este de speratu nice măcar unu cruceriu câștigu.
- b) Dcă administratorele massei a aflatu în cărți atātu pretensiunea Dtale câtu și contocurentulu de 2100 fl atunci vede deacolo, că ai se pretinzi mai multu și nu póte face nici unu pasu în contra Dtale.
- c) Dcă însă admin. Massei a aflatu în cărți numai contocurentulu de 2100 fl și acesta în modulu acela încātu se póte fi în dreptu a pretinde dela Dta suma aceea, nesciindu nimica de pretensiunea Dtale, care este multu mai mare – atunci negreșitu te va provoca din partea massei concursuale ca se plătesci.

Se înțielege că Dta în urma acestei provocări simple nu vei plăti nici unu cruceriu fiindu în dreptulu unei pretensiuni mai mari. Ce se póte întempla în casulu acesta? Massa va face póte jalba pre cale judecătórescă în contra Dtale ca se te siléscă la plată. Atunci Dta vii în contra jalbii cu compensațiunea (care va se dică: Adevăratu am se dau atâta, dar am se iau mai multu și de aceea pretindu io din contra dela massa încă suma de x...). Resultatulu procesulu acestuia va trebui se fia Dtale favorabilu, dcă ai documente cu atātu mai bine, dcă nu, póte se fia încă necesariu unu jurementu din partea Dtale, la care însă cu greu va veni lucrulu.

Punemu că am cere dela *Handelsgericht*²⁶ ca să se licuideze pretensiunea Dtale vis a vis de massa concursuală. Dcă nu ai documente a mână este mai multu decâtu probabilu, că nu ți-o va licuida-o, deórece casurile sunt multe, în cari rudeniile facu pretensiuni nefundate.

Dcă, ce este de așteptatu, nu ți sar licuida prin urmare pretensiunea Dta ai fi atunci silitu se iai ofensiva și se intentezi însuși massei procesu care tear costa nu puține parale.

Așadar celu mai bunu lucru este în casulu acesta, presupunându că n-ai documente a mână – ca se stai în defensiva, așteptându se vedi dcă Ți vine ceva provocare dela massa, séu ceea ce este fôrte posibilu deórece „cărțile sunt fôrte confuse“, nu Ți vine nimicu. În casulu Întâiu respundi că nu poți plăti din cauza că mai ai se pretinzi – și dcă massa te va acusa, Dta vii și te aperi puindu-i compensațiunea în contra.

Spre odihna póte se Ți servéscă urmátóarele puncte:

- 1) Obligațiunea nu o perzi, la nici unu casu, dcă nu te lași singuru de ea.
- 2) Numai din massa concursuală nu poți cere a fi plătitu, dcă nuți anunți pretensiunea și acésta nu ți se licuidéză. Nefiindu însă mai nimicu în massa, chiar se ți se licuideze suma nu o se capeți nimicu. Dcă însă nu Ți sar licuida, ai fi silitu însă preste acésta a intenta procesu massei.
- 3) Dcă mai târziu cineva ar face vreo învoiélă Dta nu ești eschisu cu pretensiunea Dtale, deși nu ai anunțiatu la Concurs massa.

²⁶ Judecătoria comercială.

Așadar este mai bine deocamdată se nu faci nici unu pasu și se aștepți se vezi, decât Ți va veni ceva și ce?

Póte însă, că sar ivi necesitatea a se face vreunu pasu, pentru acésta te rogu, fă-mi împuternicirea susu amintită și mi trãmite informațiune și decât se póte și copia dela contocurentulu, care Ți la trãmisu Iancu. te rogu însă trãmitemi tóte aceste îndată cu poșta cea d-ântâiu, fiindcă o di întârdiere face multu.

Io din partemi credu că nu ți va veni de nicăiri nici o provocare de plată, deórece cum diseiu catastifele, mai cu sémă din timpul din urma, se află în mare neorenduiélă, așa încátu niminea nu póte sci siguru, ce e de datu și ce e de luat.

Cei 50 fl avisați i-am primitu. Ți mulțumescu pré multu – câtu me va ierta timpul Ți voiu scrie despre tóte pre largu, cum le ce(r)i.

Despre Iancu nu am auditu nimicu nici noi, nici alții.

Familia e sănătósă și copii. Salutări și serutări de mâni dela toți cu deosibire complimente dela Mdme Christu. Grapul cu napoleonii nu l-am primitu încă, dar astádi trebuie se soséscă. Serutu mâna Mamii și drépta Dtale. Scriemi neamânatu!

Alu Dtale Aurel

Vollmacht²⁷

50 Kr(euzer)

Stempel

Kraft welcher ich den Herrn J. U. Drd. Aurel Mureșianu

Berechtige, mich und meine Erben in der Angelegenheit gegen die Concursmassen Perlea & Mureșianu, dann Joh. Vlad Perlea und Joh. Mureșianu gerichtlich und außergerichtlich zu vertreten, Klagen zu übernehmen, Eide aufzutragen, anzubieten, anzunehmen und zurückschieben, Bescheide und Urtheile zu erwirken, zu rekuriren, zu appeliren und den Rekurszug zu ergreifen, Vergleiche zu schließen, Geld und Geldwerth in Empfang zu nehmen und hierüber rechtsgiltig zu quittiren, Executionen zu führen und alle Sicherstellungsmittel zu ergreifen, von Klagen abzustehen, Erklärungen abzugeben, kurz alles nach seinen besten Ermessen einzuleiten und vorzukehren, wofür ich demselben Jenehmhaltung aller Maßregeln und Schritte zu leisten verspreche. Urkund dessen meine eigenhändige Fertigung

Kronstadt – 1871

Arhiva Mureșenilor, doc. 4.188, dos. 592, original, 6 file

27

Împuternicire

50 creițari

timbru fiscal Prin care eu îndreptătesc pe domnul doctorand în ambele drepturi (laic și canonic – n.n.) Aurel Mureșianu să mă reprezinte în cauza Perlea & Mureșianu împotriva masei de concurs, apoi să reprezinte pe Ioan Vlad Perlea și Ioan Mureșianu pe cale juridică și pe cale extrajudicială, să primească plângeri, să solicite, să ofere, să primească și să refuze jurăminte, să obțină decizii și sentințe, să facă recurs, să facă apel și să pornească procedura de recurs, să încheie înțelegeri, să primească bani și valori de bani și să dea chitanțe probatorii în justiție pentru ele, să inițieze execuții și să ia toate măsurile de asigurare, să renunțe la plângeri, să facă declarații, pe scurt să inițieze tot după cea mai bună chibzuință ca să ia măsurile potrivite, drept pentru care eu îi promit că voi aproba toate măsurile și acțiunile întreprinse. Drept mărturia acestui (fapt urmează – n.n.) semnătura mea cu mâna proprie.

Brașov - 1871